

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Рівне – 2009

Збірник наукових праць “Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету . Випуск 15 . –
Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет , 2009 . – 311 с .

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії” визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 5 від 26 грудня 2008 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2009

дозволяє цілком солідаризуватися з точкою зору автор - упорядника книги, що відомий письменник і журналіст шукав способів співжиття, а не співпраці з німецькою владою.

Рецензована книга „Документ доби”, вирізняється, на нашу думку, трьома складовими. По-перше: це, повне, без скорочень і перекручень, зібрання та видання оригінальних текстів періодики воєнної часу Уласа Самчука. При цьому автор випрацював класифікацію публіцистики письменника, поділивши її на передовиці, репортажі та фейлетони (на таку жанрову ідентичність вказував сам Улас Самчук).

По-друге: це примітки автора - упорядника, які засвідчують його колосальну, фахову роботу, є ґрунтовним науковим коментарем. А.А. Жив'юк наводить у книзі 551 примітку, кожна з яких пояснює, уточнює, деталізує окремі терміни, думки, твердження, що зустрічаються у текстах періодики Уласа Самчука. У багатьох випадках примітки містять посилання на архівні документи, енциклопедії, монографії, фахові наукові статті тощо. У примітках окремі, подекуди спірні, факти підтверджуються різними джерелами, зокрема щоденниками, спогадами Уласа Самчука. Науковий апарат коментарів-приміток засвідчує надзвичайно кропітку, глибоку, ґрунтовну роботу автора - упорядника і його енциклопедичні знання.

По-третє: вступна стаття А.А. Жив'юка, яка містить глибокий аналіз громадського життя міста Рівне у початковий період німецької окупації, ілюструє сворідний політичний клімат центру рейхскомісаріату „Україна”. Важливо, що вступна стаття узагальнює і по-новому розкриває низку фактів, зокрема, чи не вперше систематизована структура рейхскомісаріату, склад Рівненської міської та обласної управи, прослідковано програму та основи діяльності Української ради довір'я на Волині.

Надзвичайно цікавим видається аналіз взаємин між різними напрямками націоналістичного руху в місті та створення на фоні тих подій контрверсійного образу Уласа Самчука, як редактора газети „Волинь”, як представника української інтелігенції, як співробітника німецького пресового агенства, як людини. Цінним є те, що Андрій Жив'юк не уникає, а намагається неупереджено, аналітично прослідкувати дражливі для історіографії проблеми: „У.Самчук та проблема колаборація”, „У.Самчук та єврейське питання”.

Цікавими є думки автора щодо впливу літературного доробку Уласа Самчука на український літературний процес у 1941-1943 роках, що спричинив появу молодшої когорти українських митців - „молодого волинського грона” (С. 26-27).

Зі сторінок вступної статті постає колоритний образ Уласа Самчука як особистості, як людини з притаманними їй переживаннями, сумнівами, роздумами. Цікавими є висвітлені автором сторінки особистого життя письменника у даний період, які також виявилися кардинальними та змінили його подальшу долю.

Багато висловів Уласа Самчука, надрукованих у роки війни, є пророчими. Так, письменник наголошував, що „прийде час і наша епоха буде взята під історичну лупу. Нічого не зістанеться пробачене чи недоглянуте, розбереться, розцінитися, відділится те від іншого і оціниться по заслугі. Така вже роля історії..” (С. 358). Видається, що прогнозований письменником час настав, а книга „Документ доби” допоможе неупереджено, об'єктивно поглянути на історичне минуле, займе належне місце у документальній базі періоду Другої світової війни.

УДК 821.158.4

В.М.Шеретюк, П.О.Савчук

СПОГАДИ УКРАЇНИКИ

(Рецензія.: Білашевич-Кузич Л.І. Сибірська сага. – Косів: писаний камінь, 2008. – 376 с. Упорядник та літературний редактор Галина Білавич.)

Книга “Сибірська сага” Любові Іванівни Білавич-Кузьмич – це хвилюючий спомин про пережите особисто, про сотні доль людей, які пережили трагічні події – виселення українців із Івано-Франківщини та Львівщини лише в 1947 році на поселення в Сибір, а таких жорстоких переселень були десятки на західноукраїнських землях. Всі виселенці з Нижнього Березова, села, де народилася авторка, та інших населених пунктів звинувачували в участі особистій або їх рідних, родичів у національно-визвольному змаганні за відтворення незалежності України.

У спогадах йдеться про трагізм і героїку людей, які в нелюдських умовах спокутували своє споконвічне прагнення до свободи, волі, незалежності. Сказати, що книга написана емоційно, замало, спогади сповнені поваги до людей і навіть ворогів по духу, якщо вони діяли в межах людяності та елементарного дотримання законності.

У зверненні до читачів автор звертає увагу на достовірність фактів, подій, описаних у книзі, на те, що тут подано все “з документальною скрупульозністю подано факти, збережено імена, а також використано світлини з сімейних архівів” (перераховано десять прізвищ).

До кожного розділу подано спогади з творів українських поетів, зокрема Тараса Шевченка, Ліни Костенко. Вони гармонійно вплітаються в подальшу розповідь. У тексті подано назви сіл, число родин і кількість осіб у них, які внаслідок жахливих репресій були відправлені в Сибір. Розповідь про 229 невольників, репресованих із восьми сіл, яких розташували серед диких просторів сибірської тайги лише в одному із численних поселень під назвою “Омгортон”. Це розповідь про один барак, який заселили 59 родин українських патріотів-невольників в ряді їх було по декілька сімей. Саме вони в грудні 1947 року “голодні, босі і голі, ступили на чужу сибірську землю, яку скропили й освятили своїми слізьми, щоб побратися, зріднитися, утворивши єдину соборну невольничу сім'ю українських бранців” (с.4).

“Сибірська сага”, як зазначає Любов Іванівна, це спомин про всіх, хто залишився живий, дякуючи Богові, і про знущання, тортури, кпини, які вони пережили як жертви “більшовицько-комуністично-російського режиму”. І справедливо ставиться питання: “Хто відповідь сьогодні за понівечене життя, скалічене здоров'я? І як святий обов'язок, спогади є даниною пошани українцям, землякам, що залишилися у сибірських снігах, залишилися живі і розкидані по світу.

В книзі звучить заклик громадянки, каторжанки, українки до теперішніх і майбутніх поколінь: “Кожен щирий і справжній українець мусить достеменно знати, що героїко-трагічну сторінку історії власної держави, написану великою синівською любов’ю до неї і молодою кров’ю її дітей” (с.5).

У спогадах день за днем подано процес захоплення людей у селі Березові, інших населених пунктах, як енкаведисти, немов мисливці на людей, розбившись на групи, вночі проводили полювання на людей. Ці люди стали заручниками для тих, хто боровся за Україну, національну ідею. І ось, березнівський люд засуджують на муки – молодих, вродливих, у розквіті сил. Це родини Негричів, Геників, Фіщичів, Ільницьких та десятки інших, зокрема, Кузичів. Процес захоплення людей на сторінках книги викликав сльози і ненависть. Енкаведисти доставляли людей оперативно – одних пішки, інших привозили на санях. І всі вони – збуджені, злякані, заплакані. Були вони різного віку, статі, соціального становища. Йшли вони у супроводі конвоїрів і старі і молоді, і діти, немовлят несли.

23 жовтня 1947 року пройшла біда в оселі вночі, селяни були стомлені денною працею, спали міцно і тут їх піднімали, не даючи нічого брати з собою, без речей, щоб більше вміщалося у вагони, які поїдуть хресною дорогою до Сибіру. Тут є щира, правдива розповідь із вуст жителів інших населених пунктів, таких як Текучі, Надвірнящини, Львівщини тощо.

Розповідаючи про жорстоку, безсердечну розправу енкаведистів над людьми, автор спогадів ради справедливості наводить приклади людяності і серед червонопогонників. Коли Марії Савчук з села Перерослі оголосили серед ночі, що її відправляють у Сибір, її паралізувало. Військовий, побачивши таке, сам почав збирати нечисленні пожитки господарів, відтак набрав мішок картоплі, зняв начищену квасолю, змолотив і подав молодіці із словами “дітям хоч супу наварите” (с.56).

У книзі подано спомини й інших людей. Так, знайшла місце розповідь Наталки Паньків-Геник із Львівщини. Серед численних прикладів жакливого ставлення до людей вона зауважує, що коли мама вклякла на коліна і почала молитися перед образом Богородиці, нелюди поскидали образи на підлогу і стали топтати ногами, не боячись гніву Господнього” (с.58). В душевних болях і муках минає ніч. Ми бачимо, як приводять старого Степана Коса з дружиною та п’ятьма внуками. Батько їх Ілько загинув за волю України.

І так поступово, переходячи від однієї трагедії сім’ї, родини, автор веде розповідь про відчай, крики, зойки, що розкривають душі. Трагедія тих, кого відправляють на чужину, але й трагедія тих малоліток, яких залишають, бо немає з ким відправити на чужину. Зі стогоном і муками відправляються потяги в далеку дорогу. Люди у вагонах туляться один до одного від холоду, вмирають у товарняках від спраги, холоду і голоду. “Покійників викидали на ходу по сибірських лісах і степах” (с.60).

Подаються деталі, коли виселенців привезли в Омськ, куди з різних районів приїжджали уповноважені й забирали людей: “розбирали нас, відбирали, як рабів, одиноких, молодих, сильних, і везли у свої вотчини в непрохідну тайгу” (с.60). Селили в бараках по 50 осіб, спали на голих нарах в одязі, а на наступний день вели в ліс на лісопвал. І ще одна деталь: “Судженням давали спецодяг і якусь баланду, а нам, переселенцям, не давали нічого” (с.61).

Передати всі подробиці неможливо, але в книзі вони вражають серце і душу. І серед каторжних днів, як зазначається, були дні, коли хотілося жити. Це коли з України приходили листи, в одному з них була листівка УПА. Відзначали свята – Святий вечір, Великдень, “була надія на повернення і воскресіння України”. Відведено місце для розповіді про сім’ю автора – Кузичів Олену, Ганну, Орисю, Любу (авторці споминів тоді було 7 років). Були багаті, а тому квартирували військовики, а в день виселення один із них сповістив про відправку в Сибір, а тому вдалося дещо зготувати в дорогу. Про плач, лемент, стогін, біль, сльози йдеться далі в розповіді.

Багато сторінок книги відведено розповіді про “нове” життя українців, які раніше самі щедро подавали, а тепер, коли харчі закінчилися, пішли з протягнутою рукою. Ходили жebraкувати до росіян, українців, вивезених у 30-х роках. Давали, допомагали, але й самі нічого не мали. Українці привичаювалися до нових умов.

На сторінках спогадів ми знаходимо оповідь про взаємовідносини українців-переселенців із владою, з її жакливим свавіллям. Начальник МДБ Беруля зібрав поселенців на загальні збори і оголосив, що “пожиттєво всі переселенці мешкатимуть тут без права виїзду в Україну” (с.132), хоч закон “за зраду Батьківщини” сягав 25 років позбавлення волі. Матір автора Анну Кузич намагалися схилити до роботи інформатором на користь влади, але їй вдалося перехитрити своїх ворогів. Найбільше втрат репресоване українство зазнало за перших років перебування в Сибіру. Люди вмирали від голоду, хвороб, насилля, душевного стану. Переселенців призначали виконувати функції могильників, копати ями для мерців. Особливо детально описується смерть знайомих, близьких людей.

Поселенці не мирилися зі своїм становищем. Одним із протестів була втеча. Так, вирішили повернутися в Україну представники родини Генків. Вони пройшли пішки лісовими стежками, але їх виказали і повернули до Омгортопу, декого засудили.

Коли дозволили повернутися в Україну. То в 1960 році Рузя Геник повернулася до Березова, але її не прописали і лише згодом прибула в рідне село. Були й інші спроби втечі, але більшість закінчувалися невдачею. Втікали старі, молоді, навіть діти. Їх судили і повертали згодом у Омгортоп. Одні росіяни допомагали втікачам. Інші – закладали. Таке життя! І все-таки одна жінка пройшла пішки Сибір і дісталася рідної хати.

Чимало сторінок відведено побуту, відпочинку. Форми і методи були радянські як у Сибіру, так і в Україні: клуб, лекції, диспути, перегляд кінофільмів, виступи художньої самодіяльності. Люди не втрачали гідності, почуття гумору, не загубили веселої вдачі, співали. У піснях виливали про своє горе, повстанські і стрілецькі пісні. З’явилися і нові, такі як “Поїдем в світ, далекий світ, на Сибір, там жити”. Працівники МДБ постійно навідувалися в бараки. Деякі пісні забороняли, боячись бунту.

На 375 сторінках книги розповідається про життя, долю десять людей. Знайшлося місце і для родинних спогадів. Так, Любов Іванівна пише про діда Михайла Кузича, який жив із 1937 року в Канаді. Батька Івана Кузича-Березовського життєвий шлях пов’язаний із США, де став відомим вченим, істориком, громадсько-

просвітницьким діячем і педагогом. Видав ряд книг: “Березівське боярство”, “Суверени України”, “Оріяна” (у 2-х томах), “Жінка і Держава” та ін.

Описуючи драматичне життя українців у Сибіру, автор розповідає про їх долі, коли одні повертаються, а інші залишалися назавжди. Ряд українців налагодили своє життя, облаштували побут, обзавелися живністю, обробляли землю, але коли після смерті Сталіна запахло свободою, українці почали плекати надію про повернення на Батьківщину. Однією з перших повернулася Василина Петрук, якій присвячено ряд сторінок. Багатьом, особливо молоді, яка виросла на російській дійсності, школі, пристосуватися до життя було непросто. Вона яскраво описує і своє становище, своїх сестер, матері. У 1966 році любов Іванівна виходить заміж за Василя Білавича, але облаштування тепер на рідній землі зустрічає цілий ряд неприємностей. Наводяться приклади неспокійного життя вчительського колективу, де вона працює, але на шляху зустрілося чимало хороших людей, які допомогли справитися з труднощами.

Слід відзначити, що спогади Любові Білавич-Кузич наповнені своєрідними, чуттєвими світлинами, які доповнюють друковані рядки. Потрібно віддати належне авторці, яка подала в кінці мемуарів іменний покажчик. Тираж книги склав 700 примірників, а жаль. Адже, прочитавши книгу, прочитавши книгу, можна зробити належну оцінку минулого. Забажати активніше працювати в ім'я України. За таку оповідь репресованій вчительці, людині щирої вдачі, уклін від читачів, патріотів України!

З М І С Т

Розділ 1. **ІСТОРІЯ УКРАЇНИ**

<i>Д.Вирський</i> УКРАЇНА В ПЕРШИХ „ПОЛОНІЯХ” (країнознавчі видання Я.А.Красінського та М.Кромера про українські землі)	3
<i>І.Вівсяна</i> ФОРМУВАННЯ ІДЕЇ «УКРАЇНСЬКОГО П’ЄМОНТУ» У ВІТЧИЗНЯНІЙ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ (кінець XIX – початок XX ст.)	8
<i>Л.Шугасва</i> В ПОШУКАХ ІСТИННОГО ПРАВОСЛАВ’Я: КІНДРАТ МАЛЬОВАНИЙ	13
<i>А.Киридон</i> МЕНТАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: «ЗСУВ ПАРАДИГМ» В УМОВАХ УТВЕРДЖЕННЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ	16
<i>С.Шевченко</i> ДІЯЛЬНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ДОПОМОГИ В ОДЕСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ	22
<i>В.Півоварчук</i> ЄВРОПЕЙСЬКІ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	25
<i>М.Гон</i> УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ І ЄВРЕЇ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	28
<i>О.Альошина</i> ДІЯЛЬНІСТЬ АРСЕНА РІЧИНСЬКОГО	31
<i>О.Гуменюк</i> СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РАДЯНІЗАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	34
<i>Т.Карпукіна</i> ЗАКЕРЗОННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВІЙНИ (1939-1941 РР.)	40
<i>Л.Заглинська, І.Бондар</i> ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1945-1953 РОКИ)	44
<i>Л.Паніна</i> РОСІЙСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ЖИТОМИРЩИНІ У 50-80-х рр. XX ст.	50
<i>О.Лицук</i> ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ АВТОКЕФАЛЬНИМ ЗМАГАННЯМ В УКРАЇНІ З БОКУ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ (1990-1992 РР.)	53
<i>О.Ворон</i> РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА У КОНТЕКСТІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ	58
<i>Ю. Вільховий</i> РОЗВИТОК ЦЕРКВИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	61
<i>А. Гуз</i> ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ШКІЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ (КІНЕЦЬ XX СТ. – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)	65
<i>В.Васюк</i> БАЗОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ Й ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН	69
<i>О.Коржик</i> ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ УКРАЇНИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА	72

Розділ 2. **ІСТОРІЯ ВОЛИНІ. КРАЄЗНАВСТВО**

<i>С. Прокопчук</i> БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 РОКУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ XVII – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ	76
<i>Н.Мельничук</i> ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОГО ГІМНАСТИЧНОГО ТОВАРИСТВА „СОКОЛ”	83
<i>Б.Бойко</i> ПОЧАТКОВА ОСВІТА НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – ПОЧАТКУ XX ст.	85

<i>О.Шмид</i> ЧЕСЬКА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНИ У 60-70-Х РР. ХІХ СТ.	88
<i>І.Мілясевич</i> НАРОДНІ БІБЛІОТЕКИ ВОЛИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	93
<i>Г.Капустін</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БРАТСТВ НА ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	98
<i>О.Дем'янюк</i> СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ НА ВОЛИНИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ НАВЕСНІ 1917 РОКУ	102
<i>В.Панасюк</i> УКРАЇНСЬКА ШКІЛЬНА СПРАВА НА ВОЛИНИ У 1920–1939 РОКАХ: ЕТНОПОЛІТИЧНІ ЗАСАДИ	107
<i>Ю.Крамар</i> ПОЛІТИКА ВОЄВОДСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Г.ЮЗЕВСЬКОГО ЩОДО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА ВОЛИНИ У 1920-1930-Х РР.	111
<i>В.Борщевич</i> ОБРАЗКИ ПОВСЯКДЕННОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕНИКІВ ВОЛИНИ 20-30-Х РР. ХХ СТ.	115
<i>Ф. Рябчикова</i> ВИДИ ТА ФОРМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ В ЕТНОГРАФІЧНОМУ ВІДДІЛІ ВОЛИНСЬКОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО МУЗЕЮ	119
(1920 – ПОЧ. 1930-Х РР.) <i>В.Доброчинська</i> РІВНЕНСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ (1923–1939)	123
<i>Я.Цецик</i> ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ НА ВОЛИНИ (1925-1928 РР.)	128
<i>В.Ковальчук</i> СТЕПАН КОВАЛЬ ("РУБАШЕНКО") – КОМАНДИР ЗАГОНУ УПА "КОТЛОВИНА" НА ВОЛИНИ	135
<i>О.Ленартович</i> ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНИХ СТРУКТУР НА ВОЛИНИ У ПЕРІОД РАДЯНІЗАЦІЇ 1939-1941 РР.	138
<i>Т.Самсонюк</i> ЖІНКИ ЯК ОБ'ЄКТ РЕПРЕСІЙ НКВС НА ВОЛИНИ (1939-1941 РР.)	142
<i>В. Писцьо</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-СУСПІЛЬНІ ЗМІНИ В КОНТЕКСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ НА РІВНЕНЩИНІ	147
<i>А.Жив'юк</i> ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ В м.РІВНОМУ В ПОЧАТКОВИЙ ПЕРІОД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (сер. 1941 – поч. 1942 рр.): СТОРІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ УРДВ	151
<i>С.Шульга</i> АНТИФАШИСТСЬКИЙ РУХ ВОЛИНСЬКИХ ЧЕХІВ	156
<i>В.Борщевич</i> ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ВОЛИНИ 40-Х – 80-Х РР. ХХ СТ.	159
<i>П.Савчук</i> ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ПОЛЬЩІ І ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	164
<i>Г.Борейко</i> КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРОЦЕСИ РІВНЕНЩИНИ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ ДІЙНОСТІ: 50-60 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ	168

Розділ 3.

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ.

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

<i>В.Ореховський</i> ПОШИРЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА ТА "ВЕЛИКЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ" (IV – VII ст.)	172
<i>Т.Олексієвець</i> ПРАГА X-XIII СТ.: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МІСТОУТВОРЕННЯ	176
<i>Р.М. Постоловський</i> ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ЧЕСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНО- ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ І ТРАДИЦІЙ	179
<i>Г. Хлібовська</i> НІМЕЦЬКЕ ПИТАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ДИПЛОМАТІЇ КІНЦЯ 40-Х – ПОЧАТКУ 70-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ	183

<i>І.Петлюк</i> НАЦІОНАЛЬНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ НАРОДІВ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ: ПРОБЛЕМА ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ (1875-1914 РР.)	188
<i>Л.Валюх</i> ГЕЛЬГОЛАНДСЬКО-ЗАНЗІБАРСЬКИЙ ДОГОВІР (1890 р.): ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА В АНГЛІЇ	191
<i>Н.Плюта</i> СПРАВА ДРЕЙФУСА У КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУСІЙ У ФРАНЦІЇ	195
<i>Т.Чаркіна</i> ПОГЛЯДИ М.ВЕБЕРА НА ЗАРОДЖЕННЯ КАПІТАЛІЗМУ	198
<i>С.Троян</i> ПЛАНІ СТВОРЕННЯ “МІТТЕЛЬЄВРОПИ” У ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ ст.	200
<i>Б.Бернадський</i> ДІЯЛЬНІСТЬ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ РОЗВІДОК НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	205
<i>О.Ворон</i> ПРОЦЕС ТВОРЕННЯ СПІЛКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МІЖВОЄННІЙ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (1918 – 1938 рр.)	211
<i>М.Боровець</i> РЕАКЦІЯ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА ПОДІЇ МІОНХЕНСЬКОЇ ЗМОВИ	215
<i>О.Дукмас</i> ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ КРИТЕРІЙ ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	217
<i>О.В.Іванченко</i> СПІВПРАЦЯ ВИШЕГРАДСЬКИХ ДЕРЖАВ У ГРУПІ В ПЕРІОД З 1991 ПО 1995 РІК	221
<i>І.Мартинчук</i> СЛОВАЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У 1993-2000 РР. У КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН З РОСІЄЮ	224

Розділ 4.

ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОЦЕСИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ. МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

<i>Т.Ковальчук</i> ІСТОРІЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ КІНЦЯ ХVІІІ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІВАНА ФРАНКА	227
<i>С.Грипич, О.Граб</i> КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ)	231
<i>С.Чибирак</i> ПОСТАТЬ ПАВЛА ПЛАТОНОВИЧА ЧУБИНСЬКОГО В РАДЯНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ	237
<i>А.Кукурудза</i> ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ПРАВОСЛАВ'Я НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ 20-Х РР. ХХ СТ.: ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	241
<i>В.Чура</i> КОМПАРТИЙНА “ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ” ТА РОЗГОРТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ НАПРИКІНЦІ 80-Х – ПОЧАТКУ 90 РР. ХХ СТ., (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАГАЛЬНОСОЮЗНИХ І РЕСПУБЛІКАНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ).....	249
<i>Ю.Олексін</i> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ РИС ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ	253
<i>Л.Шинкаренко</i> РАДЯНСЬКА ТА РОСІЙСЬКА ІСТОРИОГРАФІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ НОВОГО КУРСУ Ф.Д. РУЗВЕЛЬГА	259
<i>І.Десятничук</i> КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОГО РУХУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» В КОНТЕКСТІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЇЇ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ	261
<i>Г.Новічков</i> ПОПУЛІЗМ У ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ	266
<i>К.Цинк</i> ПРАВА ЛЮДИНИ І РЕПРОДУКЦІЙНЕ КЛОНУВАННЯ ЛЮДСЬКИХ ІСТОТ	270
<i>Є.Єсталь</i> ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ПОЛІТИЧНІ СВОБОДИ В АВТОБІОГРАФІЧНИХ НАРИСАХ КОЛИШНІХ ДІЯЧІВ НЕЗАЛЕЖНОГО САМОВРЯДНОГО ОБ'ЄДНАННЯ «СОЛІДАРНІСТЬ»	275
<i>В.Мандрагеля</i> МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА: ІНТЕГРАТИВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ	279

Розділ 5.

МАТЕРІАЛИ П'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ „ЕВОЛЮЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО МИСТЕЦТВА” ЗА НАУКОВИМ НАПРЯМОМ: „КІННОТА У ВІЙНАХ: ВІД ДАВНИНИ ДО СУЧАСНОСТІ” (РІВНЕ, 27 – 28 ЛИСТОПАДА 2008 р.)

<i>А.Поспелов, В.Шлякин</i> ФОРМИ ДІЙСВИЙ КАВАЛЕРИИ В СРЕДНЕВЕКОВОЙ ЯПОНИИ V-XVII ВВ.: ВЗГЛЯД ЕВРОПЕЙСКИХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ	283
<i>Р.Савчук</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВІЙСЬКОВІ СИЛИ У ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIII СТ.	287
<i>А.Харук</i> КОНЦЕПЦІЯ „КАВАЛЕРІЙСЬКОГО ЛІТАКА” ТА СПРОБИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	290
<i>А.Дергачёва</i> КАВАЛЕРІЯ СТРАН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ НАКАНУНЕ І В ПЕРІОД ВТОРОЇ МИРОВОЇ ВОЙНИ: СОСТОЯНИЕ І РАЗВИТИЕ	293
<i>А.Поспелов</i> КАВАЛЕРІЙСЬКІ І БРОНЕКАВАЛЕРІЙСЬКІ ПОДРАЗДЕЛЕННЯ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ І НЕОФИЦИАЛЬНИХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАНИЙ В ВОЕННЫХ КОНФЛИКТАХ ПОСЛЕДНЕЙ ЧЕТВЕРТИ XX ВЕКА	296

Розділ 6.

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, РЕФЕРАТИ, ОГЛЯДИ

<i>Б.Савчук, П.Савчук</i> ПРО ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО. (ПРИЩЕПА БОГДАН, ПРИЩЕПА ОЛЕНА. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ВОЛИНИ: НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК Б.А.Прищеп, О.П.Прищеп. – Рівне: ПП ДМ, 2008. – 352 с.; іл.	299
<i>О.Дем'янюк</i> ВОЛИНСЬКА ПЛАСТОВА МОЛОДЬ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ 20-30-Х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ (Рец.: Візитів Ю.М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період: Монографія. – Рівне-Львів, 2008. – 180 с.)	301
<i>Р.Давидюк</i> ПУБЛІЦИСТИКА УЛАСА САМЧУКА 1941-1943 РОКІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (Рецензія: Документ доби: публіцистика Уласа Самчука 1941-1943 років / упорядник А.Жив'юк. – Рівне: ВАТ „Рівненська друкарня”, 2008. - 456 с. з іл.)	302
<i>В.М.Шеретюк, П.О.Савчук</i> СПОГАДИ УКРАЇНИКИ (Рецензія.: Білашевич-Кузич Л.І. Сибірська сага. – Косів: писаний камінь, 2008. – 376 с. Упорядник та літературний редактор Галина Білавич.)	303
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	306
ЗМІСТ	308

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 15

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С. Троян

Комп'ютерна верстка – С.С.Троян, О.Ю.Третьак

Обкладинка – О.Я.Тарасюк

Підписано до друку 25. 03. 2009 р. Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 31,7. Віддруковано засобами оперативної
поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне:
РДГУ, 2009. – Випуск 15. – 311 с.